

Súd: Okresný súd Nitra
Spisová značka: 16Pc/4/2019
Identifikačné číslo súdneho spisu: 4119201871
Dátum vydania rozhodnutia: 08. 12. 2020
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Boris Šiška
ECLI: ECLI:SK:OSNR:2020:4119201871.9

Uznesenie

Okresný súd Nitra v právnej veci navrhovateľa: Y. H., nar. XX.XX.XXXX, bytom Na H. XXX, P., zastúpený : JUDr. MUZIKA, s.r.o., so sídlom Farská 39, Nitra, IČO: 50 104 772, proti matke: X. Q. (predtým X.), nar. XX.XX.XXXX, bytom W. 4, A., zastúpená : JUDr. Ing. Branislav Pecho, PhD., advokát , so sídlom Piaristická 2, Nitra, IČO: 42 119 316, a maloletému dieťaťu: Q. Q. (predtým X.), nar. XX.XX.XXXX, bytom ako matka, zastúpená Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Nitra, o návrhu na určenie otcovstva a úpravu práv a povinností , takto

rozhodol :

I. Konanie sa zastavuje.

II. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

III. Navrhovateľovi sa vracia súdny poplatok vo výške 59,30 eura po právoplatnosti tohto uznesenia prostredníctvom Slovenskej pošty, a.s. - prevádzkovateľ systému, IČO: 36631124, so sídlom Partizánska cesta 9, 975 99 Banská Bystrica.

o d ô v o d n e n i e :

I. K (procesnému) rozhodnutiu o zastavení konania

1. Navrhovateľ návrhom doručeným súdu 18.02.2019 požadoval, aby súd určil, že je otcom maloletého dieťaťa, pretože s jeho matkou boli partnermi a pohlavne sa stýkali v čase rozhodnom pre jeho splodenie, pričom matka dieťaťa ho odmietla uznať ako otca maloletej a v rodnom liste je uvedená iba matka. Navrhovateľ zároveň navrhol upraviť výkon rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu tak, že súd dieťa zverí do osobnej starostlivosti matke a navrhovateľovi určí výživné a upraví jeho styk s maloletou. Náhradu trov konania navrhol nepriznať žiadnemu z účastníkov.

2. Súd vo veci rozhodol uznesením č. k. 16Pc/4/2019-39 zo dňa 03.10.2019 tak, že konanie zastavil, a žiadnemu z účastníkom konania nepriznal nárok na náhradu trov konania. V rozhodnutí poukázal na skutočnosť, že podaním zo dňa 31.07.2019 sa k návrhu vyjadrila matka maloletej, uvádzajúc že otcovstvo k maloletému dieťaťu bolo určené podľa druhej domnienky otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov matky X. X. a otca S. Q.. V zmysle § 94 ods. 1 zákona o rodine je možné otcovstvo podľa tretej domnienky určiť iba vtedy, ak nedošlo k určeniu otcovstva podľa druhej domnienky súhlasným vyhlásením rodičov. Vzhľadom k uvedenému nie sú splnené podmienky pre určenie otcovstva podľa tretej domnienky rozhodnutím súdu. Ďalej uviedla, že skutočnosti tvrdené navrhovateľom nie sú pravdivé. S navrhovateľom nežili v spoločnej domácnosti a intímne sa nestýkali od marca - apríla 2015. K rozchodu došlo z dôvodu názorových rozdielov na spoločný život a prejavy agresivity navrhovateľa voči matke. Matka žije usporiadaný život spolu s maloletým dieťaťom a jeho otcom v spoločnej domácnosti , pričom spoločne obaja rodičia zabezpečujú starostlivosť o dieťa a jeho výchovu. Zároveň požiadala, aby jej súd priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu.

3. Súd vo svojom rozhodnutí teda dospel k záveru, že v danej veci bolo preukázané, že matka a jej partner S. Q. súhlasným vyhlásením na matričnom úrade určili otcovstvo k maloletému dieťaťu, na základe čoho je tento muž v rodnom liste maloletého dieťaťa zapísaný ako jeho otec. Z toho dôvodu nie je možné pokračovať v tomto konaní o určenie otcovstva. Preto súd konanie zastavil podľa § 109 CMP a to aj s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22.6.2016 sp. zn. 5 Cdo 492/2015. Rozhodnutie o zastavení konania je zároveň aj v záujme maloletého dieťaťa podľa čl. 3 odsek 1 a čl. 7 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré má právo na zachovanie právnej istoty matky, právneho otca voči jeho právu na ochranu rodinného života a to právu poznať svojich biologických rodičov, čo zodpovedá čl. 6 odsek 1 a 8 odsek 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách (ďalej len „Dohovor“).

4. Proti uvedenému uzneseniu podal navrhovateľ v zákonnej lehote odvolanie. Namietal, že súhlasné vyhlásenie rodičov pred matričným úradom až po začatí konania o určenie otcovstva považuje za neplatný právny úkon v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka, za úkon účelový, obchádzajúci zákon, priečiaci sa dobrým mravom. Jeho dôsledkom bolo znemožniť určenie biologického otca, za ktorého sa považuje na rozdiel od muža, ktorý učinil súhlasné vyhlásenie. Namietal, že súd prvej inštancie uplatnil len formálny výklad ustanovenia § 84 zákona o rodine. Súhlasné vyhlásenie bolo uskutočnené až po tom, čo sa matka mala možnosť oboznámiť s jeho návrhom na určenie otcovstva. Súd tak znemožnil maloletému dieťaťu dozvedieť sa, kto je jeho biologický otec. Poukázal na rozsudok Komory z 8. decembra 2016 vo veci L.D. a P.K. proti Bulharsku, sťažnosti č. 7949/11 a č. 45522/13, podľa ktorého nemožnosť údajných biologických otcov napadnúť otcovstvo iných mužov určené ich vyhlásením predstavovala porušenie Dohovoru. Ďalej namietal, že súd prvej inštancie uvedeným nesprávnym postupom zastavil konanie, hoci na to neboli splnené procesné podmienky, zároveň nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a že rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Tým, že súd prvej inštancie bez ďalšieho zastavil konanie, neumožnil mu preukázať svoje otcovstvo a nevykonal navrhnuté dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností. Namietal, že ak by mali matka a S. Q. naozaj záujem zabezpečiť maloletému dieťaťu stabilnú rodinu, urobili by úkon súhlasného vyhlásenia z vlastnej iniciatívy už oveľa skôr a nie až po začatí tohto konania. Namietal, že uznesenie je v časti (v bode 18) nepreskúmateľné a nedostatočne odôvodnené. Súd prvej inštancie na základe nepreukázaných skutočností konštatoval prednosť záujmu dieťaťa na práve na zachovanie istoty pred právom poznať svojich rodičov. Ak súd prvej inštancie používa pojem právna istota, tak by to mal mať aj preukázané, že dieťa naozaj je v stabilnom a jemu prosperujúcom prostredí. V tomto konaní to preukázané nemal a vychádzal iba z písomného vyjadrenia matky. Tvrdil, že to bol práve on, ktorý začal ako prvý riešiť situáciu, aby maloleté dieťa malo svojho otca zapísaného v rodnom liste, pretože do začatia tohto konania v rodnom liste maloletého dieťaťa v kolónke otec nebol zapísaný nikto. Zastavením konania by biologický otec nemal inú možnosť len domáhať sa neplatnosti súhlasného vyhlásenia v inom konaní. Tvrdil, že matka maloletého dieťaťa dobre vie, že biologickým otcom nemôže byť S. Q., pretože v čase narodenia dieťaťa ani v čase jeho počatia nebola s týmto mužom v intímnom kontakte. Jej partnerom bol v tom čase on a sprevádzal ju na niektoré gynekologické prehliadky. Záverom žiadal, aby odvolací súd na základe uvedeného napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Matka maloletého dieťaťa sa písomne vyjadrila k odvolaniu navrhovateľa. Uviedla, že otec maloletého dieťaťa S. Q. urobil vyhlásenie o otcovstve k maloletému dieťaťu slobodne a vážne, vedomý si všetkých následkov tohto právneho úkonu a práv a povinností rodiča k maloletému dieťaťu. Spolu s otcom vyhlásenie urobila aj matka maloletého dieťaťa rovnako slobodne a vážne vedomá si všetkých následkov tohto právneho úkonu, pričom tak prejavila úmysel zabezpečiť spoločnú starostlivosť o maloleté dieťa s konkrétnym mužom, otcom maloletého dieťaťa. Uviedla, že v prípade určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov musí prísť k zastaveniu konania aj v prípade osvojenia dieťaťa mužom, ktorý nie je účastníkom konania o určenie otcovstva. Pokračovanie v konaní o určenie otcovstva napriek jeho určeniu súhlasným vyhlásením rodičov by narušilo rodičovské vzťahy s nepriaznivým dopadom na najlepší záujem maloletého dieťaťa, pričom iba jej, právnenému otcovi a dieťaťu prislúcha, aby zhodnotili, či je pre nich prospešné, aby sa založené vzťahy menili. Tvrdila, že dohovor o právach dieťaťa, ako i naša vnútroštátna právna úprava nedefinujú rodiča ako výlučne biologického rodiča. Právo dieťaťa poznať svojich rodičov je právom dieťaťa nie muža, ktorý tvrdí, že je biologickým otcom dieťaťa. Uviedla, že napriek polemike navrhovateľa, jediným motívom rodičov právne určiť otcovstvo k maloletému dieťaťu

ich súhlasným vyhlásením bolo zosúladienie faktického stavu s právnym stavom, čím sledovali v prvom rade najlepší záujem dieťaťa. Uviedla, že ona, otec a maloleté dieťa žijú usporiadaný harmonický rodinný život v spoločnej domácnosti. Spoločne obaja rodičia riadne zabezpečujú starostlivosť o dieťa a jeho výchovu. Maloleté dieťa má vytvorené citové a materiálne zázemie. Navrhovateľ vo svojom odvolaní vyjadril pochybnosti o týchto skutkových tvrdeniach, avšak sám neponúkol odporujúce skutkové tvrdenia, ktoré by ich spochybňovali. Matka maloletého dieťaťa navrhla, aby odvolací súd napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie ako vecne správne potvrdil.

6. O odvolaní navrhovateľa rozhodol Krajský súd v Nitre, uznesením, č. k. 25CoP/50/2019-68 zo dňa 22.01.2020 tak, že napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie, č. k. 16Pc/4/2019-39 zo dňa 03.10.2019 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie. Vo svojom rozhodnutí poukázal na skutočnosť, že ak nie je otcovstvo určené podľa prvej domnienky otcovstva manžela matky, možno ho určiť súhlasným vyhlásením rodičov. V prípade tohto vyhlásenia zákon nevyžaduje žiadne ďalšie hmotnoprávne podmienky, preto muž vyhlasujúci, že je otcom dieťaťa, sa ním stane v zmysle práva, a teda nemusí to byť len biologický otec, aj keď sa to predpokladá. Druhá domnienka vychádza z rešpektovania slobodnej vôle muža a ženy starať sa dobrovoľne o spoločné dieťa. Súhlasné vyhlásenie s matkou môže v podstate urobiť ktorýkoľvek muž, aj keby s matkou v rozhodnom období nesúložil (teoreticky ju nemusí ani poznať). Táto konštrukcia určenia otcovstva môže potom prípadne viesť k obmedzeniu práv biologického otca, ktorý v danom prípade nebude mať možnosť domôcť sa svojho otcovstva, pretože určiť otcovstvo treťou domnienkou je možné len v prípade, ak nebolo otcovstvo založené prvou alebo druhou domnienkou, prípade ak bolo otcovstvo určené podľa prvej alebo druhej domnienky zapreté právoplatným rozhodnutím súdu. Účelom právnej úpravy zapretia otcovstva je odstránenie nesúladu medzi právnym a biologickým otcovstvom. Aktívne legitimovanými subjektmi na podanie návrhu na zapretie otcovstva sú však len matka dieťaťa, dieťaťa a muž, ktorý je určený za otca dieťaťa. Biologickému otcovi teda zákon nedáva žiadnu možnosť domôcť sa svojho práva.

7. V súvislosti s vyššie uvedenými zákonnými domnienkami a inštitútom určenia otcovstva je však potrebné uviesť, že musia byť v súlade s dohovorom o právach dieťaťa, ktorý má prednosť pred vnútroštátnymi predpismi. Aj Ústavný súd SR vo svojom rozhodnutí sp.zn. II. ÚS 83/05 zo dňa 17. marca 2005 okrem iného uviedol, že otázky otcovstva spadajú do pôsobnosti všeobecných súdov, ktoré sú viazané nielen vnútroštátnym právnym poriadkom, ale aj medzinárodnými dokumentmi. Podľa Dohovoru o právach dieťaťa je jedným zo základných práv dieťaťa právo poznať svoj pôvod a poznať svoju prirodzenú rodinu. Všetky medzinárodnoprávne pramene „rodinou“ rozumejú v prvom rade prirodzené právne väzby založené na biologickom základe. Náhradné rodinnoprávne vzťahy sa majú realizovať až vtedy, ak definitívne a nezvratne zlyhá biologická rodina, a to napriek aktívnej účasti štátu pri napomáhaní jej obnovy (Pavelková: Zákon o rodine, komentár, 3. vydanie, 2019, str. 526). Povedané inými slovami, biologické rodičovstvo má prednosť pred rodičovstvom právnym. Avšak v každom prípade musí byť zachovaný najlepší záujem dieťaťa, ktorého posúdenie musí byť v každom prípade kľúčové a v prípade rozporu je potrebné sa dôkladne zaoberať okolnosťami konkrétneho prípadu. Preto absolútna snaha o prioritu prirodzenej rodiny a poznanie svojho biologického otca musí byť v záujme dieťaťa žijúceho v stabilizovanom rodinnom prostredí a dobrých životných podmienkach. V uvedenej súvislosti súd upriamil pozornosť na konanie L.D. a P.K. proti Bulharsku zo dňa 08.12.2016, sťažnosť č. 7949/11 a 45522/13, ktoré sa týkalo sťažovateľov, ktorí tvrdili, že sú biologickými otcami detí narodených mimo manželstva a chceli spochybníť vyhlásenia o otcovstve dvoma ďalšími mužmi a nechať si ustanoviť svoje vlastné otcovstvo. Súdny dvor rozhodol, že došlo k porušeniu čl. 8 Dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Súdny dvor najmä zistil, že právo na rešpektovanie súkromného života sťažovateľov bolo porušené z dôvodu ich neschopnosti podľa vnútroštátneho práva preukázať, že boli otcami detí, len z dôvodu, že ostatní muži už uznali dané deti za vlastné, bez zohľadnenia okolností každého prípadu a situácie rôznych protagonistov (dieťaťa, matky, zákonného otca a muža tvrdiaceho, že je biologickým otcom).

8. Rovnako nemožno opomenúť ani konanie Paulík proti Slovenskej republike zo dňa 10.10.2006, sťažnosť č. 10699/05, kde súdny dvor rozhodol, že došlo k porušeniu práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru, keď vnútroštátna právna úprava neumožnila postup, ktorý by umožňoval zosúladiť právny stav s biologickým.

9. S poukazom na vyššie citované konania možno dospieť k právnemu záveru, že čl. 8 Dohovoru zaručuje právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života a je nepochybné, že tento článok je

možné aplikovať na biologické vzťahy medzi rodičmi a deťmi. Aj Najvyšší súd SR v konaní sp. zn. 5 Cdo 492/2015 zo dňa 22. júna 2016 okrem iného uviedol, že je nepochybné, že tak v prípade Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd ako aj Dohovoru o právach dieťaťa ide o také medzinárodné zmluvy, ktorých vzťah k zákonom Slovenskej republiky je predmetom úpravy čl. 154c ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čo znamená, že len súd môže v procese aplikácie a rozhodovania sporu v individuálnej veci založiť ich prednosť pred aplikáciou zákona (ako vnútroštátneho predpisu). Rozhodujúcou je tu teda úvaha súdu o tom, či medzinárodné zmluvy poskytujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd, ako vnútroštátne právo. Teda, či medzinárodné zmluvy je potrebné aplikovať prednostne pred príslušnou zákonnou úpravou. Pri riešení tejto otázky treba, aby súdy zohľadnili príslušnú judikatúru súdov (najmä ESĽP, ESD), medzinárodnú prax i doterajšie všeobecne akceptované postupy medzinárodných orgánov uplatňované pri vykonávaní príslušných ustanovení medzinárodných zmlúv.

10. Odvolací súd poznamenal, že ako prvé musel riešiť kľúčovú otázku, ktorou je platnosť súhlasného vyhlásenia matky dieťaťa a S. Q.. V tejto súvislosti je potrebné zamerať sa na okamih vzniku otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov. Odvolaciemu súdu sa konanie matky javí ako účelové, pretože otec maloletej S. Q. otcovstvo určil súhlasným vyhlásením takmer po troch rokoch od narodenia maloletej, v čase, keď domnelý otec podal návrh na určenie jeho otcovstva. Iná by bola otázka posúdenia súhlasného vyhlásenia rodičov, ak by ho vykonali v čase bezprostredne po narodení maloletej, resp. v čase pred podaným návrhom na určenie otcovstva. Tiež je potrebné skúmať vzťah medzi matkou maloletej a navrhovateľom, pretože ako sme už vyššie uviedli, rodičovstvo stojí primárne na biologickom základe. V prípadoch, kedy dôjde k určeniu otcovstva podľa druhej domnienky mužom, ktorý v skutočnosti nie je biologickým otcom a takáto skutočnosť je mužovi aj matke známa, možno ich konanie považovať za obchádzanie zákona, ktoré nepožíva právnu ochranu a ktoré je neplatné. Pokiaľ by išlo o obchádzanie zákona, na túto neplatnosť je potom potrebné prihliadať ex offo. V uznesení súdu prvej inštancie uvedenú skutočnosť súd vôbec neskúmal a nezaoberal sa platnosťou súhlasného vyhlásenia rodičov, napriek tomu, že bola v konaní namietaná. Rovnako sám súd prvej inštancie v uznesení konštatoval, že návrh na určenie otcovstva bol podaný v čase, keď otcovstvo k maloletej nebolo určené, a teda bol návrh podaný dôvodne.

11. Odvolací súd vzhľadom na vyššie uvedenú argumentáciu zrušil napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie a uložil mu, aby sa v ďalšom konaní vysporiadal s otázkou platnosti súhlasného vyhlásenia matky a S. Q., pričom toto bude potrebné posudzovať s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa a s ohľadom na okolnosti tohto konkrétneho prípadu. V prípade, ak dospeje k záveru o neplatnosti vyhlásenia zistí skutočný stav otcovstva a umožní domnelému otcovi preukázať svoje otcovstvo v zmysle Dohodoru, pretože vzhľadom na to, že vnútroštátne právne predpisy neumožňujú účinne sa domáhať svojej ochrany na súde, Dohovor v zmysle čl. 8 umožňuje ochranu súkromného a rodinného života, kam nepochybné určenie otcovstva k maloletej patrí.

12. Pred rozhodnutím súd vyzval navrhovateľa, či naďalej trvá na podanom návrhu (žalobe) s vzhľadom na konštantnú judikatúru najvyšších súdnych autorít, predovšetkým rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 5Cdo/492/2015 a 6Cdo/224/2016. Právny zástupca navrhovateľa uviedol, že klient naďalej trvá na podanom návrhu, pričom za podstatné považuje to, aby sa súd prvej inštancie viazal názorom odvolacieho súdu.

13. Súd pred rozhodnutím vyzval aj právneho zástupcu matky, aby do spisu doplnil originál rodného listu maloletej. Právny zástupca matky do spisu doplnil originál rodného listu a originál sobášneho listu. Zároveň uviedol, že matka maloletej uzavrela manželstvo s otcom maloletej S. Q. (osoba, ktorá učinila súhlasné vyhlásenie rodičov), v dôsledku čoho prišlo k zmene priezviska matky a maloletej. Z rodného listu vyplýva, že ako otec je v súčasnej dobe zapísaný S. Q., tak ako v čase prvého (odvolacím súdom zrušeného) rozhodnutia súdu.

14. Podľa § 84 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) otcovstvo sa určuje na základe domnienok otcovstva ustanovených v tomto zákone súhlasným vyhlásením rodičov alebo rozhodnutím súdu.

15. Podľa § 90 zákona o rodine, ak nie je otcovstvo určené podľa domnienky otcovstva manžela matky, možno ho určiť súhlasným vyhlásením oboch rodičov.

16. Podľa § 91 odsek 1 a 2 zákona o rodine, za otca sa považuje muž, ktorého otcovstvo bolo určené súhlasným vyhlásením rodičov. Súhlasné vyhlásenie rodičov musí byť urobené pred matričným úradom alebo pred súdom.

17. Podľa § 94 odsek 1 a 2 zákona o rodine, ak nedošlo k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov, môže dieťa, matka alebo muž, ktorý tvrdí, že je otcom, navrhnúť, aby otcovstvo určil súd. Za otca sa považuje muž, ktorý s matkou dieťaťa súložil v čase, od ktorého neprešlo do narodenia dieťaťa menej ako stoosemdesiat a viac ako tristo dní, ak jeho otcovstvo nevyklučujú závažné okolnosti.

18. Podľa § 109 zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“), ak počas konania o určenie otcovstva dôjde k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov alebo k osvojeniu dieťaťa, súd konanie zastaví.

19. Podľa čl. 3 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa, záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

20. Podľa čl. 7 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa, každé dieťa je registrované ihneď po narodení a má od narodenia právo na meno, právo na štátnu príslušnosť, a pokiaľ to je možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

21. Podľa čl. 6 odsek 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

22. Podľa čl. 8 odsek 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydliá a korešpondencie.

23. Podľa čl. 19 Ústavy Slovenskej republiky, každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.

24. Podľa čl. 154c odsek 1 a 2 Ústavy, medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd. Iné medzinárodné zmluvy, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku, ak tak ustanovuje zákon.

25. Súd rešpektujúci autoritu odvolacieho súdu, ako aj jeho právny názor, ktorým je súd v ďalšom konaní viazaný (nie však absolútne, bez akejkoľvek existujúcej výnimky z tohto zákonného pravidla - k viazanosti právneho názoru vo výklade v časti III.) vo veci skúmal podmienky, za ktorých môže opätovne konať a rozhodnúť, pričom opätovne, nemenne a konštantne zotrváva na svojom pôvodne prezentovanom právnom názore, a síce, že určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov v priebehu konania o určenie otcovstva nevyhnutne vyúsťuje do zastavenia konania podľa § 109 CMP. Ustanovenie § 109 CMP totiž nedáva voľnú úvahu súdu, aby zvážil, či konanie zastaví alebo nie. Pri uplatnení teleologického výkladu, ktorý vychádza najmä z účelu a zmyslu právnej normy, tak ako aj úmyslu zákonodarcu, berúc do úvahy i výklad historický (pôvodné ustanovenie § 108 OSP) a interpretáciu dotknutého ustanovenia, bolo zámerom zákonodarcu zamedziť, aby opätovne prišlo k určeniu otcovstva k dieťaťu, ku ktorému už bolo otcovstvo určené na základe druhej domnienky otcovstva, a síce súhlasným vyhlásením rodičov. Inak povedané, súd nemôže prejednať vec a meritórne rozhodnúť v konaní o určenie otcovstva, v ktorom už prišlo k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov k maloletému (či už zo strany domnelého

otca alebo iného muža), ergo dospieť ku kladnému alebo zápornému výroku v merite veci, pretože by tým porušil zákonné ustanovenie § 109 CMP. Určenie otcovstva formou súhlasného vyhlásenia rodičov počas konania o určenie otcovstva iniciovaného navrhovateľom spôsobilo, že odpadol predmet konania, pričom zákonodarca reflektoval takýto skutkový stav do ustanovenia § 109 CMP. Racionálnou argumentáciou súd prišiel k jednoznačnému záveru, že v danej veci nemôže vec meritórne prejednať a rozhodnúť, keďže objektívna prekážka (súhlasné vyhlásenie rodičov) spôsobila stratu spôsobilého predmetu konania.

26. Keďže súd opätovne zotrval na svojom pôvodnom názore, teda, že v danej veci je potrebné konanie zastaviť, pretože bola naplnená hypotéza právnej normy obsiahnutá v § 109 CMP je jeho povinnosťou svoj právny názor podporiť aj s poukazom na ustálenú súdnu prax v obdobných (analogických) veciach. V naznačenej súvislosti preto súd poukazuje na rozhodnutia krajských súdov, ktoré obdobne riešili otázku aplikácie § 109 CMP a to v prípadoch, ktoré sú identické s prejednávanou vecou. Krajský súd v Bratislave ohľadne aplikácie dotknutého ustanovenia poznamenal, že podľa § 109 CMP, ak počas konania o určenie otcovstva dôjde k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov alebo k osvojeniu dieťaťa, súd konanie zastaví. Odvolací súd zastáva názor, že konanie o určenie otcovstva musí byť v zmysle citovaného ustanovenia zastavené, pokiaľ bolo v priebehu konania určené otcovstvo podľa druhej domnienky, teda súhlasným vyhlásením rodičov. Keď je otcovstvo určené, už nie je možné k tomu istému dieťaťu otcovstvo určovať. Všeobecne sa predpokladá, že súhlasné vyhlásenie urobí matka a domnelý otec, ktorí sú účastníkmi prebiehajúceho konania o určenie otcovstva. Nie je ale vylúčené, že matka dieťaťa urobí súhlasné vyhlásenie s iným mužom, než ktorý bol označený za otca v návrhu na začatie prebiehajúceho konania. Aj takéto vyhlásenie má za následok zastavenie konania o určenie otcovstva. Súd tak nemá v prípade, že matka urobí súhlasné vyhlásenie o určení otcovstva s iným mužom, ktoré naplňuje potrebné náležitosti, inú možnosť, než konanie zastaviť (uznesenie Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 9Co/145/2017 zo dňa 19.12.2017). Rovnakú procesnú situáciu, ktorá nastala v tomto konaní riešil aj Krajský súd v Košiciach a to v uznesení, sp. zn. 8CoP/223/2018 zo dňa 31.01.2019, uvádzajúc, že dôsledkom súhlasného vyhlásenia rodičov je, že dieťa má otca určeného, ten sa stáva nositeľom všetkých rodičovských práv a povinností a z toho vyplývajúcej právnej ochrany. Súčasne odpadá dôvod pre ďalšie určovanie otcovstva, keďže dieťa môže mať z právneho hľadiska len jedného otca. Na danú hmotnoprávnu situáciu reflektuje aj procesná úprava ustanovenia § 109 CMP (do 30.6.2016 § 108 OSP), ktorá stanovuje osobitnú prekážku pre postup v konaní o určenie otcovstva súdom, tou je určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov alebo osvojenie dieťaťa. Pokiaľ bolo v priebehu konania určené otcovstvo podľa druhej domnienky, teda súhlasným vyhlásením rodičov, konanie o určenie otcovstva musí byť zastavené v zmysle § 109 CMP. Rovnako aj Krajský súd v Nitre, vo svojom uznesení, sp. zn. 9CoP/11/2020 zo dňa 30.04.2020 dospel k záveru, že v praxi teda nie je vôbec vylúčené, že matka dieťaťa urobí súhlasné vyhlásenie s iným mužom, než ktorý sa domáhal určenia otcovstva v súdnom konaní. Aj takéto vyhlásenie má za následok zastavenie konania o určenie otcovstva.

27. Súd má zároveň pozitívnu vedomosť, že tunajší súd v konaní vedenom pod spisovou značkou 10C/261/2014 rozhodol o zastavení konania pri totožných skutkových okolnostiach (určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov - matky a otca, ktorý nebol navrhovateľom) počas konania o určenie otcovstva, a to na základe uznesenia, č. k. 10C/261/2014-93 zo dňa 22.05.2017, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 01.08.2017.

28. Napokon, súd v neposlednom rade poukazuje aj na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 5Cdo/492/2015 zo dňa 22.06.2016. Hoci sa rozhodnutie týkalo aplikácie ustanovenia § 108 OSP, ktorého sémantický výklad je o niečo širší v porovnaní so súčasným, platným a účinným ustanovením § 109 CMP, z hľadiska jeho aplikácie ustanovuje pre súd rovnakú povinnosť, t. j. zastaviť konanie o určenie otcovstva, ak prišlo k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov (bez ohľadu nato, či domnelým otcom alebo iným mužom). Dôsledkom súhlasného vyhlásenia rodičov je, že dieťa má otca určeného, ten sa stáva nositeľom všetkých rodičovských práv a povinností a z toho vyplývajúcej právnej ochrany. Súčasne odpadá dôvod pre ďalšie určovanie otcovstva, keďže dieťa môže mať z hľadiska právneho len jedného otca. Na danú hmotnoprávnu situáciu reflektuje aj procesná úprava ustanovenia §108 OSP (teraz takmer v rovnakej podobe v § 109 CMP), ktorá stanovuje osobitnú prekážku pre postup v konaní o určenie otcovstva súdom, tou je určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov alebo osvojenie dieťaťa. Pokiaľ teda dôjde k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov, súd nemôže ďalej pokračovať v konaní o určenie otcovstva a musí i v

tomto prípade konanie v zmysle § 108 OSP (teraz § 109 CMP) zastaviť. Dôvodom je právne postavenie putatívneho (domnelého) otca, v ktorom sa ocitol potom, čo už došlo k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov, pretože tu existuje určené otcovstvo, ktoré by muselo byť najskôr oprávneným subjektom zapreté, len potom by bolo opäť možné viesť spor o určenie otcovstva. Inými slovami viesť spor o určenie otcovstva by bolo možné najskôr potom, ako došlo k úspešnému zapretiu existujúceho otcovstva (k "právnemu uvoľneniu" dieťaťa).

29. S konaním o určenie otcovstva je zo zákona spojené konanie o úpravu rodičovských práv a povinností (§ 110 CMP). V zmysle § 36 ods. 1 Zákona o rodine súd upraví rodičovské práva a povinnosti len ak rodičia maloletých detí spolu nežijú a ak sa na ich úprave nedohodnú. V predmetnom prípade z obsahu spisu vyplýva, že rodičia maloletej Q. spolu žijú a spoločne zabezpečujú starostlivosť o jej výživu a výchovu. Okrem toho, ako už bolo vyššie uvedené, matka maloletej Q. v priebehu konania uzavrela manželstvo s otcom maloletej S. Q., pričom obaja vo vzťahu k maloletej určili otcovstvo súhlasným vyhlásením rodičov. Z vyjadrenia matky (č. I. XX) je zrejmé, že obaja, teraz už rodičia maloletej spolu žijú, a svoju vôľu vytvoriť rodinu prezentovali aj uzatvorením manželstva. Keďže nebola daná potreba úpravy rodičovských práv a povinností k maloletemu dieťaťu, súd nevzhliadol dôvod, pre ktorý by mal upraviť výkon práv a povinností k maloletej, preto konanie v celku zastavil. Vzhľadom na uvedené, zastavenie konania sa vzťahuje aj na konanie o úpravu práv a povinností k maloletej Q., keďže z obsahu spisu preukázateľne vyplynulo, že toho času neexistuje potreba úpravy práv a povinností k maloletej Q., keďže rodičia maloletej spolu žijú.

30. Keďže matka a muž, ktorý je uvedený ako otec maloletého dieťaťa žijú usporiadaný život v spoločnej domácnosti spolu s maloleťom, ktorému zabezpečujú starostlivosť a výchovu súd má za to, že rozhodnutie o zastavení konania je zároveň aj v záujme maloletého dieťaťa podľa čl. 3 odsek 1 a čl. 7 odsek 1 Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré má právo na zachovanie právnej istoty matky, právneho otca voči jeho právu na ochranu rodinného života a to právu poznať svojich biologických rodičov, čo zodpovedá čl. 6 odsek 1 a 8 odsek 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách.

31. Okrem toho, súd poukazuje na citované rozhodnutia krajských súdov a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sledoval naplnenie princípu právnej istoty a princípu legitímnych očakávaní. Aj odborná literatúra prezentuje názor, podľa ktorého je základným atribútom právnej istoty (podľa článku 2 CSP) požiadavka zásadnej predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Uvedené v praktickej rovine znamená, že právne rovnaké (obdobné) prípady sa majú posudzovať rovnako a rozdielne prípady rozdielne. Posúdenie, či ide o rovnakú právnu vec je determinované právnym posúdením konajúceho súdu, pričom toto je obsiahnuté v odôvodnení samotného rozhodnutia. Súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že citované rozhodnutia riešili identickú procesnú situáciu s rovnakým skutkovým stavom, aký je v tejto prejednávanej veci. Iná situácia by nastala, ak by sa v niektorých aspektoch procesná situácia v skutkovom a právnom stave líšila, alebo o určitej otázke by súdy rozhodli diametrálne odlišne. K uvedenému sa vyjadril aj Ústavný súd Slovenskej republiky, podľa ktorého, pokiaľ nie je splnená podmienka existencie rovnakého alebo analogického skutkového stavu, nie je splnený základný predpoklad na to, aby všeobecný súd na účel dodržania princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodnutia musel dať na určitú právnu otázku rovnakú odpoveď (uznesenie Ústavného súdu SR z 09.02. 2018, sp. zn. IV. ÚS 99/2018). Podmienka rovnakého, respektíve analogického stavu v danej veci splnená preukázateľne bola, preto je namieste pri rovnakých skutkových okolnostiach dať stranám konania aj rovnakú odpoveď. Súd preto v záujme ustálenej súdnej praxe, s poukazom na princíp právnej istoty a legitímnych očakávaní rozhodol o zastavení konania. Apropos, zmena ustáleného výkladu predmetného ustanovenia (§ 109 CMP) by navyše zásadným spôsobom zasiahla do právnej istoty adresátov právnej regulácie a v ich dôveru v právo. Adresáti práva majú v zásade legitímne očakávania, že ich v podstatných rysoch skutkovo rovnaký prípad bude rozhodnutý rovnako, ako prípady, ktoré boli už skôr príslušnými orgánmi (súdmi) riešené.

32. Aj napriek skutočnosti, že v kontinentálnom systéme práva nie sú súdne rozhodnutia všeobecne právne záväzné pre budúce rozhodnutia súdov a subjekty práva v obdobných prípadoch, fakticky sa však súdy pri rozhodovaní spravujú výsledkami rozhodovacej činnosti najmä najvyšších súdov, t.j. judikátmi. Judikáty však nie sú (formálnymi) prameňmi práva de iure, ale len de facto. Súd poukazuje v tomto ohľade na náuku o subsidiárnej záväznosti judikatúry, ktorá nie je pre slovenské právne prostredie celkom bez významu. V odbornej literatúre a v právnej doktríne sa v poslednej dobe vyššie uvedenej náuke venuje náležitá pozornosť a to z dôvodov, že práve predchádzajúce rozhodnutia v rovnakých

alebo v obdobných veciach obsahujú tzv. ratio decidenti (vyložené a aplikované nosné právne pravidlo - dôvod rozhodnutia). Judikatúre je potom potrebné prikladať určitý význam práve v náhlade na jej quasi precedenčný (precedenčný) význam.

33. Podľa § 52 CMP žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania, ak tento zákon neustanovuje inak.

34. Podľa § 53 CMP v konaní vo veciach určenia rodičovstva a v konaniach vo veciach notárskych úschov môže súd priznať náhradu trov konania účastníkom, ktorí mali vo veci úspech, proti účastníkom, ktorí úspech nemali, ak to možno spravodlivo požadovať.

35. Podľa § 55 CMP súd môže náhradu trov konania priznať aj vtedy, ak je to s ohľadom na okolnosti prípadu spravodlivé.

36. Podľa § 57 CMP o povinnosti nahradiť trovy konania, ak nejde o trovy konania štátu, rozhoduje súd len na návrh.

37. O náhrade trov konania rozhodol súd podľa § 52 CMP tak, že žiadnemu z účastníkov nárok na náhradu trov konania nepriznal, pretože konanie bolo zastavené a teda sa nedá zistiť miera úspechu, resp. neúspechu účastníkov konania a tak aplikovať § 53 CMP. Zároveň má súd za to, že vzhľadom na okolnosti prípadu (určenie otcovstva súhlasným vyhlásením rodičom v priebehu konania iným mužom ako navrhovateľom), by ani nebolo možné od navrhovateľa spravodlivo požadovať návrhu trov konania.

II. K určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov (2. domnienka otcovstva)

38. Ako bolo vyššie uvedené, odvolací súd vo svojom zrušujúcom uznesení uložil súdu prvej inštancie povinnosť, aby sa v ďalšom konaní vysporiadal s otázkou platnosti súhlasného vyhlásenia matky a (otca) S. X., ktoré je potrebné posudzovať s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa a na okolnosti tohto konkrétneho prípadu. Rovnako odvolací súd poznamenal, že konanie matky sa javí ako účelové, keďže otec maloletej S. Q. otcovstvo určil súhlasným vyhlásením takmer po troch rokoch od narodenia maloletej, v čase, keď domnelý otec podal návrh na určenie jeho otcovstva.

39. Otcovstvo k dieťaťu sa podľa § 84 zákona o rodine určuje na základe troch domniek otcovstva a to domnienkou svedčiacou manželovi matky, súhlasným vyhlásením rodičov alebo rozhodnutím súdu na základe pohlavného styku v rozhodnom období. Pretože maloleté dieťa sa v danom prípade nenarodilo manželom nesvedčala domnienka otcovstva manželovi matky, ale do úvahy prichádzali iba druhá a tretia domnienka otcovstva. Z ich umiestnenia v Zákone o rodine, zo znenia § 84 Zákona o rodine a § 94 odsek 1 Zákona o rodine vyplýva, že zákon preferuje druhú domnienku pred tretou domnienkou, pretože domnienka súhlasného vyhlásenia otcovstva vychádza z rešpektovania slobodnej vôle dvoch ľudí, ktorí sa dobrovoľne rozhodnú starať sa o spoločné dieťa, čím je vyššia miera garancie, že dieťa bude mať vytvorené stabilné, bezpečné a harmonické rodinné zázemie, hoci takáto konštrukcia určenia otcovstva nemusí za každých okolností zodpovedať skutočnému stavu rodičovstva a môže prípadne viesť aj k obmedzeniu práv biologického otca. Takáto konštrukcia však vychádza z uprednostňovania právnej istoty a záujmov dieťaťa v zmysle Dohovoru o právach dieťaťa. Určením otcovstva súhlasným vyhlásením matky a muža, ktorý nemusí byť biologickým otcom dieťaťa (§ 91 odsek 1 Zákon o rodine), tak odpadá súčasne aj dôvod pre ďalšie určovanie otcovstva, keďže dieťa môže mať z hľadiska práva len jedného otca. Ak dôjde k určeniu otcovstva súhlasným vyhlásením, ktoré môžu urobiť aj iní účastníci, ako účastníci konania o určenie otcovstva, súd podľa § 109 CMP zastaví konanie o určenie otcovstva. Takáto procesná úprava vychádza z logických dôsledkov, ktoré vyplývajú z hmotnoprávnej úpravy rodičovských vzťahov podľa zákona o rodine, ktoré v dostatočnej miere reflektujú požiadavky medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná a preto nie je potrebné dať im prednosť pred vnútroštátnou úpravou (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22.6.2016 sp. zn. 5 Cdo 492/2015).

40. Súd vo vzťahu k druhej domnienke otcovstva (súhlasným vyhlásením rodičov) poznamenáva, že takéto možno uskutočniť len vtedy, ak dieťa nemá právneho otca, tzn. neuplatnila sa domnienka prvá svedčiacia manželovi matky (resp. bola vyvrátená). Uznanie otcovstva sa môže realizovať pred príslušným matričným úradom alebo súdom. Zásadnou sa javí otázka, ktorú si už roky kladie práva

teória aj prax, či musí právne otcovstvo založené druhou domnienkou byť v súlade s otcovstvom biologickým. Orgán prijímajúci vyhlásenie rodičov o otcovstve, pravdivosť tohto vyhlásenia neskúma, v praxi nie je teda vylúčené, že otcovstvo takto uzná muž, ktorý nie je biologickým otcom dieťaťa. V dôsledku uvedeného môže vzniknúť dojem, že určenie otcovstva supljuje niektoré inštitúty rodinného práva, napr. osvojenie. Aj keď táto vec nie je výslovne riešená zákonom, je potrebné v zásade vychádzať zo skutočnosti, že úprava rodičovstva stojí predovšetkým na biologickom pokrvnom zväzku, preto slúži tento inštitút v prvom rade k zosúladieniu biologického stavu so stavom právnym, a nie k prijatiu cudzieho (nebiologického) dieťaťa za vlastné, čo právo umožňuje dosiahnuť osvojením. V prípade druhej domnienky, kedy nie je preskúmané, či muž, ktorý uznal otcovstvo je aj biologickým otcom dieťaťa, sa uprednostňuje tzv. sociálne rodičovstvo. S poukazom na čl. 7 Dohovoru o právach dieťaťa však treba poznamenať, že realizáciou takéhoto „chceného rodičovstva“ sa oslabujú práva dieťaťa poznať svoj pôvod a svoju biologickú rodinu. V neposlednom rade je treba uviesť právo každého, teda nielen dieťaťa, ale aj biologického otca dieťaťa na ochranu svojho rodinného života (čl. 8 Európskeho dohovoru).

41. Pokiaľ ide o judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, v mnohých posudzovaných veciach týkajúcich sa konkurencie právneho, biologického a sociálneho otcovstva Európsky súd pre ľudské práva vyslovil závery, s ktorými nemožno nesúhlasiť, že ku každej veci je potrebné pristupovať s ohľadom na jej špecifiká a konkurujúce záujmy vyvažovať. V praxi totiž môže dôjsť k tomu, že v dôsledku plynutiu času sa na základe uznania otcovstva, ktoré nemá oporu v biologickej realite utvorí silné sociálne puto zo strany dieťaťa. Európsky súd pre ľudské práva pripustil, že v určitých situáciách nemusí mať ani biologická realita prednosť pred právnou domnienkou, ktorá zodpovedá realite sociálnej. V tejto súvislosti súd poukazuje na rozhodnutie vo veci Ahrens proti Nemecku, v ktorom Európsky súd pre ľudské práva vyslovil názor, že rozhodnutie nemeckého súdu poskytnúť ochranu a dať prednosť existujúcemu sociálnemu a rodinnému pomeru medzi dieťaťom a jeho právnym otcom pred biologickým otcovstvom nie je porušením práva na ochranu rodinného života podľa čl. 8 v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv (ďalej len „Dohovor“).

42. K článku 8 Dohovoru súd zdôrazňuje, že je na mieste pripomenúť, že oproti právam navrhovateľa stojí na druhej strane právo maloletého dieťaťa, matky a právneho otca na ich rodinný život v zmysle článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré je chránené rovnakou intenzitou. V tejto súvislosti súd poukazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu, ktorá je vo vzťahu k problematike sporov o otcovstvo, nepochybne spadajúcej pod ochranu súkromného a rodinného života jednotlivca pomerne bohatá a s jej všeobecnými princípmi je možné pracovať nezávisle na tom, k akej konkrétnej domnienke otcovstva sa vzťahujú. Povaha stretu právneho („fiktívne“) vzťahu a vzťahu biologického je vo všetkých prípadoch rovnaká a ELSP zdôrazňuje, že výber prostriedkov k zaisteniu súladu s článkom 8 Dohovoru v oblasti vzťahov jednotlivcov je v zásade záležitosť, ktorá spadá do priestoru voľnosti posúdenia zmluvných strán.

43. K odvolacej námietke navrhovateľa ohľadom porušenia práva dieťaťa na poznanie svojich skutočných rodičov v zmysle článku 7 Dohovoru o právach dieťaťa súd konštatuje, že ide o právo dieťaťa a nie navrhovateľa. Toto právo zaručuje dieťaťu aj vnútroštátna úprava v Slovenskej republike ustanovením § 96 Zákona o rodine, ktoré dieťaťu bez časového obmedzenia umožňuje podať návrh na súd, aby tento (ne)pripustil podanie zapieracej žaloby proti právnemu otcovi. Dôvody, pre ktoré putatívny otec nemá priamu zákonom priznanú možnosť zaprieť otcovstvo treba hľadať v samotnej hmotnoprávnej úprave rodičovských vzťahov, ktorá vychádza z toho, že tretie osoby spravidla nemajú vecnú legitimáciu spochybňovať vzťahy medzi matkou, dieťaťom a právnym otcom, pokiaľ sa zmeny týchto vzťahov nedovolávajú samotní účastníci týchto vzťahov (matka, dieťa, právny otec). Vo vzťahu k uvedenému súd ešte poznamenáva, že ani Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu napr. nepovažuje nepriznanie práva na podanie zapieracej žaloby putatívneho (resp. biologického) otcovi za porušenie čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd, keď kladie prvoradá dôraz na „najlepší záujem dieťaťa“, a to aj pred právom otca na určenie jeho biologického rodičovstva (viď rozhodnutie vo veci Kautzor proti Nemecku sťažnosť č.23338/09, Ahrens proti Nemecku sťažnosť č.45071/09 alebo Nylund proti Fínsku sťažnosť č.27110/95).

44. Na podporu svojej argumentácie súd poukazuje na závery uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 6Cdo/224/2016 zo dňa 31.10.2017, ktorý uviedol, že právny poriadok Slovenskej republiky nevyklučuje možnosť, aby sa ten, kto o sebe tvrdí, že je biologickým otcom maloletého dieťaťa,

domáhal určenia neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov podľa § 91 ods. 1 zákona o rodine. V konaní má však kľúčový význam najlepší záujem dieťaťa. Najlepším záujmom dieťa v prejednávanej príhode je právo na rodinný život, ktoré dieťa toho času realizuje prostredníctvom svojich rodičov matky a otca, ktorý je zapísaný v rodnom liste maloletej. Vo svojej argumentácii Najvyšší súd Slovenskej republiky ďalej uviedol, že zákon o rodine otázku platnosti právnych úkonov, akým je aj súhlasné vyhlásenie rodičov o otcovstve, neupravuje, preto je potom potrebné použiť príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka, t. j. možno primerane použiť tiež ustanovenia § 37 ods. 1, § 38 a § 39 OZ.

45. Pre úplnosť vo veci konajúci súd upriamuje pozornosť na názor prezentovaný v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22.6.2016 sp. zn. 5 Cdo 492/2015, ktorý konštatoval, že možnosť posúdenia platnosti určenia otcovstva súhlasným vyhlásením rodičov nie je otázkou, ktorá by mohla byť ako predbežná riešená v konaní o určení otcovstva (tretia domnienka) lebo toto možno viesť iba vtedy, ak dieťaťu nesvedčí žiadna domnienka otcovstva, alebo ak bolo otcovstvo účinne zapreté.

46. Predovšetkým s ohľadom na nemožnosť objektívneho skúmania platnosti určenia súhlasného vyhlásenia rodičov ako prejudiciálnej otázky v konaní o určení otcovstva, súd nemohol dôsledne splniť pokyn odvolacieho súdu, pretože tomu bráni vyššie uvedená skutočnosť, fixné a neprekročiteľné poradie domnienok otcovstva. Fixné a neprekročiteľné poradie domnienok otcovstva znamená, že ich poradie je súčasne aj ich prioritou, ergo nasledujúca domnienka sa uplatní výlučne v prípade, ak otcovstvo nemožno určiť podľa predchádzajúcej domnienky. Tretia domnienka prichádza do úvahy iba v prípade, ak prvá, ani druhá domnienka neprichádza do úvahy. Pokiaľ bolo otcovstvo určené podľa druhej domnienky, nemožno určiť otcovstvo podľa domnienky tretej, pretože ich poradie je záväzné a toto nemožno prekročiť. K uplatneniu tretej domnienky v konaní o určení otcovstva prichádza iba po úspešnom zapretí druhej domnienky otcovstva (respektíve prvej domnienky). Hoci navrhovateľ, ako bolo prezentované vo vyššie uvedenom výklade, nie je aktívne legitimovaný na podanie návrhu na zapretie otcovstva, nič mu nebráni, aby inicioval konanie o určení neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov. Súd citlivo vníma právo a požiadavku navrhovateľa pátrať po stopách biologickej reality svojho rodičovstva, ani mu toto neupiera, avšak takéto právo nemôže realizovať v tomto konaní (v konaní o určení otcovstva), ale v konaní o určení neplatnosti súhlasného vyhlásenia rodičov.

III. K záväznosti právneho názoru odvolacieho súdu

47. Z dôvodov vecne, podrobne a obšírne uvedených v časti I. a II. tohto rozhodnutia musel súd opätovne rozhodnúť o zastavení konania, preto mu okrem toho vyplývala aj povinnosť vysporiadať so záväznosťou právneho názoru odvolacieho súdu pre súd prvej inštancie, neopomínajúc pritom zásadu tzv. kasačnej (inštančnej) záväznosti. Kasačná záväznosť je predmetom úpravy § 391 ods. 2 CSP, ktorý precizuje viazanosť súdu prvej inštancie právnym názorom odvolacieho súdu.

48. Odborná literatúra vo výnimočných prípadoch pripúšťa, aby sa princíp viazanosti právnym názorom odvolacieho súdu nemusel uplatniť absolútne a paušálne. Ide najmä o situácie, ak príde k zmene skutkových zistení, z ktorých odvolací súd vychádzal, alebo vo vzťahu k zistenému skutkovému stavu prišlo k odlišnému vyriešeniu prejudiciálnej otázky v inom konaní. Ďalším dôvodom, ktorým je možné odôvodniť nerešpektovanie právneho názoru je i zmena právnej úpravy, ku ktorej došlo po zrušení rozhodnutia alebo v dôsledku zmeny rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít po rozhodnutí odvolacieho súdu. V danej veci však ide o špecifickú procesnú situáciu, ktorá spadá do uvedených výnimiek len parciálne, čiže nie v celom rozsahu.

49. Viazanosť právnym názorom odvolacieho súdu však nemôže byť chápaná ako absolútny a bezpodmienečný zákonný imperatív, pretože pri praktickej aplikácii práva pochopiteľne nastanú situácie, ktoré v ojedinelých prípadoch vylučujú možnosť súdu prvej inštancie riadiť sa striktným právnym názorom odvolacieho súdu. Rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktoré spĺňa požiadavky riadneho odôvodnenia a nie je svojvôľou konajúceho súdu, môže vo výnimočných prípadoch, osobitne však v prejednávanej veci predstavovať určitý odklon od právneho názoru odvolacieho súdu. Takéto rozhodnutie, obsahujúce podrobné a vyčerpávajúce zdôvodnenie však nemožno vo svojej podstate predstavovať totálny a úplný odklon od právneho názoru odvolacieho súdu. Určitý odklon však bol

v danej právnej veci predurčovaný najmä ustálenou rozhodovacou praxou a trendom, ktorý razia rozhodnutia vyšších súdov. Rozhodnutie súdu v tejto veci potom prirodzene nemožno chápať ako nerešpektovanie právneho názoru súdu vyššej inštancie, ale len vyslovenie vecne a argumentačne podloženého rozhodnutia, ktoré reflektuje na aktuálnu a konzistentnú judikatúru vyšších súdov. Aj Ústavný súd Slovenskej republiky konštatoval, že súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t.j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu, a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 289/2017 zo dňa 21. novembra 2017). Paralelne, tak ako je súd povinný poznať judikatúru iných sudcov toho istého súdu, je povinný prihliadnuť aj na rozhodnutia súdov vyššej inštancie, ktoré vo svojej podstate vytvárajú ustálenú súdnu prax. V prejednávanej veci je súdna prax vzácnou jednotnou v otázke aplikácie ustanovenia § 109 CMP, keď unisono prezentuje rovnaký výklad spomenutého ustanovenia. V prejednávanej veci založil súd svoje opätovné a rovnaké rozhodnutie, vyslovujúce rovnaké skutočnosti a právne posúdenie, ako v jeho predchádzajúcom zrušenom rozhodnutí odvolacím súdom na podstatne doplnenej a dôkladnej argumentácii, vo vzťahu ku skutočnostiam, na ktoré upriamil pozornosť odvolací súd vo svojom uznesení. Súd tak vo svojom rozhodnutí uviedol právnu argumentáciu, ktorá nebola obsiahnutá v jeho pôvodnom rozhodnutí, preto opätovné rozhodnutie súdu nemožno považovať za svojvoľné a arbitrárne, pričom toto súčasne dáva účastníkom konania odpoveď na sporné otázky, ktoré sú v danej veci kľúčové (predovšetkým aplikácia § 109 CMP, fixné a neprekročiteľné poradie domniek otcovstva a nemožnosť objektívneho skúmania platnosti súhlasného vyhlásenia rodičov v konaní o určenie otcovstva ako prejudiciálnej otázky). Otázkou nerešpektovania právneho názoru odvolacieho súdu sa zaoberal aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý na margo tejto problematiky konštatoval, že postup súdu nižšej inštancie spočívajúci v nerešpektovaní záväzného právneho názoru, vysloveného v zrušujúcom uznesení súdu vyššej inštancie, a to len na základe vlastného uváženia, je neprípustným postupom, ktorý narúša princíp právnej istoty (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 12/2016 zo dňa 31. marca 2016). Na margo rozhodnutia v tejto veci, však súd nezaložil svoje rozhodnutie na základe svojho voľného uváženia, ale na judikatúre súdov vyššej inštancie, bez akéhokoľvek spochybňovania právneho názoru odvolacieho súdu.

50. Aby vyššie uvedený výklad súdu nebol iba v abstraktnej rovine, bolo prvoradou úlohou súdu v tejto časti rozhodnutia zamerať sa na otázku, prečo nebol zo strany súdu prvej inštancie dôsledne a úplne dodržaný záväzný pokyn odvolacieho súdu (okrem argumentácie spomenutej v časti I. a II.), ktorým je v zásade súd prvej inštancie viazaný. V prvom rade, súd nevyhnutne poukazuje na článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Ústavný súd už judikoval, že konanie orgánov štátu v rozsahu zákona nie je jediným ústavným príkazom obsiahnutým v citovanom ustanovení čl. 2 ods. 2 ústavy. Uvedené ustanovenie súčasne určuje, že konanie orgánu štátu v rozsahu zákona sa musí uskutočňovať aj „spôsobom, ktorý ustanoví zákon“. Podobne ako právomoci, tak aj spôsob konania orgánov štátu, môže byť upravený len zákonom; určuje spôsob konania orgánov štátu. Výklad citovaného ustanovenia čl. 2 ods. 2 ústavy a osobitne slovného spojenia „v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ potvrdzuje, že ústavodarca predpokladal súbežné (súčasné) splnenie oboch príkazov ústavných noriem v nej obsiahnutých (rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 3/98 zo dňa 5. februára 1998). Ak by súd hypoteticky v rámci konania o určenie otcovstva rozhodol pozitívnym alebo negatívnym výrokom a trahal by tým právomoc, ktorú mu ústava nepriznáva, a teda by konal mimo právomoci zverenej mu ústavou (ultra vires). Hoci je doktrína ultra vires známa skôr v práve obchodných spoločností, je aplikovateľná i na uvedený prípad, pretože jej podstatou je zákaz konania nad rámec (Ústavou Slovenskej republiky) zverenej právomoci. Vzhľadom na uvedené, súd nemohol rozhodnúť nad rámec ustanovenia § 109 CMP, pretože by jeho rozhodnutie mohlo byť chápané ako „act ultra vires“

51. Nad rámec uvedeného, súd ešte poukazuje na rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky, keďže slovenská právna úprava má množstvo spoločných čŕt s českou právnou úpravou. Ústavný súd Českej republiky judikoval, že „Vázanosť právnym názorom vyjádreným v rozhodnutí odvolacieho či dovolacieho soudu je súčasťou princípu právneho štátu zakotveného v čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky. Tato zásada však nezapovídá nalézacímu soudu, aby na základě vlastního posouzení nemohl přihlídnout i k jiným závěrům a úvahám, popř. se jimi nechal inspirovat na cestě k dosažení správného rozhodnutí věci, jestliže to náležitě odůvodní; v takovém případě nejsou splněny podmínky pro postup podle § 262 trestního řádu a opačný postup odvolacího soudu zakládá porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv

a svobod ve spojení s čl. 38 odst. 1 a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.“ (Nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. IV. Ú 4091/2018 zo dňa 5. februára 2019).

52. Záverom súd už len uvádza, že aj keď zmena skoršieho, pre súd prvého stupňa záväzného právneho názoru odvolacieho súdu, je v zásade nežiaduca, nemožno ju považovať za nepatričnú, predovšetkým s ohľadom na ústavnoprávny princíp nezávislosti sudcu, ktorý je vo všeobecnosti viazaný len zákonom. Opodstatneným dôvodom odlišného právneho názoru môže byť okrem iného ovplyvnenie praxe nižších súdov judikatúrou najvyššieho súdu alebo ústavného súdu (nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 46/2013 zo dňa 3. septembra 2013). Z uvedeného nálezu rezultuje, že nie je úplne vylúčená možná zmena právneho názoru odvolacieho súdu v ďalšom konaní, ktorý tak nie je viazaný svojím predchádzajúcim rozhodnutím a to pod vplyvom nového rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktorý svoju argumentáciu spresnil, precizoval takým spôsobom, že jeho nové rozhodnutie obsahuje nové skutočnosti, ktoré neboli predmetom argumentácie v pôvodnom rozhodnutí.

53. O vrátení súdneho poplatku súd rozhodol podľa § 11 ods. 3, 4 zákona č. 71/1992 Zb., pretože v danej veci prišlo k zastaveniu konania a vrátil navrhovateľovi ním zaplatený súdny poplatok za návrh vo výške 66 eur, krátený o 6,70 eura, t. j. 59,30 eura cestou prevádzkovateľa systému.

Poučenie:

Proti výroku I. a II. tohto uznesenia je možné podať odvolanie v lehote 15 dní odo dňa jeho doručenia prostredníctvom Okresného súdu Nitra na Krajský súd v Nitre. (§ 362 ods. 1 CSP)

V odvolaní sa uvedie, ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje, podpis a spisová značka tohto konania. (§ 127 ods. 1 a ods. 2 CSP) V odvolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (odvolacie dôvody) a čoho sa odvolateľ domáha (odvolací návrh). (§ 363 CSP)

Odvolanie možno odôvodniť len tým, že a) neboli splnené procesné podmienky, b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, c) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, d) konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, e) súd prvej inštancie nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností, f) súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, g) zistený skutkový stav neobstojí, pretože sú prípustné ďalšie prostriedky procesnej obrany alebo ďalšie prostriedky procesného útoku, ktoré neboli uplatnené, alebo h) rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. (§ 365 ods. 1 CSP)

Odvolanie možno odôvodniť aj tým, že súd prvej inštancie nesprávne alebo neúplne zistil skutočný stav veci. (§ 62 ods. 1 CMP)

Odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní. (§ 62 ods. 2 CMP)

Proti výroku III. tohto uznesenia odvolanie nie je prípustné (§ 355 odsek 2 CSP v spojení s § 357 CSP).